

Ked' kráter začne dýchať... umením

KATARÍNA BURDOVÁ

FAKULTA DRAMATICKÝCH UMENÍ AKADEMIE UMENÍ
V BANSKEJ BYSTRICI

ABSTRAKT Začiatok 21. storočia je návratom obyvateľov veľkomiest na vidiek za účelom hľadania opätovného súzvuku s prírodou. Jedným z takýchto útočísk (nielen) pre mladých tvorcov sa stala Banská Štiavnica, podmaňujúce historické mesto v centre Štiavnických vrchov vytvorených vulkanickou činnosťou. Jej genius loci očaril nemálo umeleckých zoskupení, ktoré sa v ostatných dvoch dekádach pričínili o množstvo atraktívnych a inovatívnych divadelných projektov a multižánrových festivalov. Prázdne chátrajúce budovy bývalých fabrík a závodov na jednej strane a opustené architektonické skvosty na strane druhej, romantické nádvorja či prírodné scenérie priam provokujú k využitiu týchto priestorov pre takú formu divadla, akou je site-specific. Ako prví „prijali výzvu“ organizátori festivalu Kreater – festival site-specific tvorby. O pár rokov neskôr začala Štiavnica hostiť obdobný festival Vlnoplocha, ktorý sa dostal do povedomia širšej verejnosti vďaka úspešnému imerznému predstaveniu *Kosmopol*. A tak sa z krátera Štiavnického stratovulkánu stalo mesto, ktoré každý rok na pár dní začne dýchať umením.

KLÚČOVÉ SLOVÁ Banská Štiavnica, festival, divadlo, predstavenie, site-specific, imerzné divadlo, Kreater, Vlnoplocha, Kosmopol

Kedysi dávno, v dobe minulej, žil v srdci malebných vrchov jeden mladý pastier. Každé ráno sa vydal za svojimi kozami na strmé stráne vrchu Glanzenberg, ligotavej hory pomenovanej podľa trblietajúcej sa rosy na svahoch kopca. Dlhé chvíle si krátil vyrezávaním píšťaliiek a pozorovaním prírody. Jedného slnečného dňa zbadal medzi kameňmi dve jašteričky, ktoré sa leskli, akoby boli posypané zlatým a strieborným prachom. Zvedavý pastier ich sledoval a keď odvalil kameň, pod ktorým sa schovali, objavil kusy zlata a striebra. Správa o drahých kovoch sa šírila rýchlo a z blízka i z ďaleka prilákala haviarov, ktorí začali dobývať zlatú a striebornú rudu. Zakladali si rodiny, stavali si malé domce a časom vybudovali mesto Banská Štiavnica.¹ Tak hovorí legenda o dvoch salamandrách, ktoré sa stali súčasťou erbu mesta.

Z geologického hľadiska sú ložiská zlatej a striebornej žily výsledkom sopečnej činnosti z obdobia treťohôr. Štiavnický stratovulkán sa však nestal magnetom len pre zlatokopov. V čase baníckeho rozmachu bol živnou pôdou pre mnohé technické vynálezy a prvenstvá: prvý banský odstrel pomocou pušného prachu (Gašpar Weindl, 1627), využitie atmosférického parného čerpaceho stroja (Izák Potter, 1722), vahadlový čerpací stroj (Jozef Karol Hell, 1738), prvé reverzné vodné koleso (Samuel Mikovíni, 1743) vybudovanie jedinečného systému tajchov a banských jarkov na pohon banských strojov (Matej Kornel Hell, 1. polovica 18. storočia), založenie prvej Banskej akadémie (Mária Terézia, 1762) a iné.² Aj keď rozkvet Banskej Štiavnice priamo súvisel s ťažbou nerastných surovín a s tech-

¹ Schemnitz (nem.), Selmecbánya (mad.)

² LICHNER, M. a kol. *Banská Štiavnica. Svedectvo času*. Banská Bystrica : Štúdio Harmony, s.r.o., edícia GENIUS LOCI, 2012, s. 72 – 75.

nickými objavmi, jej čaru neodolali ani osobnosti z oblasti umenia. Buď tu našli svoju životnú inšpiráciu, ako napríklad Andrej Sládkovič, Jozef Kollár, Edmund Gwerk, Jozef Horák, Sergej Protopopov, Rút Lichnerová, Juraj Červenák a ďalší, alebo tu len dočasne „zakotvili“ pre nové tvorivé impulzy a stimuly (Anton Hykish, Pavol Dobšínský, Karol Zachar, Dezider Hoffmann, Sándor Petőfi, Ján Palárik, Július Pántik, Gustáv Valach, Dana Podracká, Milo Urban, Magda a Emília Vášáryové a iní).

Zlatá éra Banskej Štiavnice skončila postupným ukončením ťažby, ktoré vyvrcholilo v deväťdesiatych rokoch 20. storočia. Zánik baníctva ochromil nemálo štiavnických rodín a mal neblahý dopad na celú infraštruktúru mesta. Viac ako tisíc baníkov prišlo o prácu, rušili sa odborné školy, učilišťa a internáty, z ulíc Štiavnice sa vytratil život. Banské a študentské mesto prestalo dýchať, no genius loci zotrval.

Začiatok 21. storočia je návratom obyvateľov veľkomiest na vidiek za účelom hľadania opätovného súzvuku s prírodou. Jedným z takýchto útočísk (nielen) pre divadelníkov sa stala aj Banská Štiavnica. Harmonické zasadenie dvadsiatich štyroch tajchov³ do malebných kopcov prepojených turistickými chodníkmi z bývalých banských jarkov, zabudnuté zákutia, opustené banícke domčeky vo svahoch, čarovná architektúra mesta s úzkymi uličkami a okúzľujúcimi výhľadmi prilákala za ostatné dve dekády nemálo nezávislých umelcov a združení. Či sa tu zdržali len na jednu sezónu, alebo sa periodicky vracajú na niekoľko dní počas letných mesiacov (každodenný praktický život v takomto prostredí najmä v zimnom období nie je až taký idylický), ich nadšenie a úsilie o divadelné aktivity si zaslúžia uznanie. Prázdne chátrajúce budovy bývalých fabriek na jednej strane a architektonické skvosty na druhej strane priam vyzývajú k využitiu ich priestorov pre site-specific projekty.

Priniesť do štiavnických uličiek umelecký život, prilákať a stmeliť umeleckú komunitu, priblížiť históriu mesta atraktívnou formou bolo cieľom organizátorov prvého divadelného festivalu Kreater – festival site-specific tvorby. Ako priestory pre svoje predstavenia a performancie im poslúžili práve historické budovy v centre mesta. Tzv. Centrálka (bývalé sídlo evanjelického lýcea, neskôr využívané ako internát, dnes

³ Umelo vybudované vodné nádrže, z ktorých banskými jarkami nasmerovaná voda slúžila na pohon čerpacích strojov pri ťažbe, čím nahradila konskú a ľudskú silu.

Centrum stavebného dedičstva) poslúžila svojimi prázdnyimi priestormi divadelnému združeniu Divadlo tretej ruky pre vytvorenie projektu *Biela skrínka*. Tvorcovia sa inšpirovali životom študenta, ktorý preniesli do sterilnej, bielymi obkladačkami obloženej, no už špinou poznačenej školskej jedálne.⁴ O rok neskôr, v roku 2012, v rámci druhého ročníka festivalu Kreater vznikla neopakovateľná *Červená skrínka*. Do červených odtieňov ladená groteska sa odohrala za sklenenými tabuľami výkladu opusteného hotela Bristol na hlavnej ulici (pôvodne hotel Bristol, v sedemdesiatych až deväťdesiatych rokoch bola v prízemných priestoroch samoobsluha). Diváci i náhodní okoloidúci sa mohli pozerať na tragikomický príbeh recepčného, šiestich hostí a jedného psa, ktorí prežívali „v hoteli život“ svoje osudy. Slow motion, absencia dialógov, gagy, expresivita doladená komponovanou hudbou a jednoduchou scénografiou (dva červené televízory a štyri červené stoličky), to všetko spoločne príjemne osviežilo vyprahnutý priestor hotela. Bristol na štyridsať minút ožil. Tretí a posledný ročník festivalu Kreater vznikol bez finančnej podpory. Bol financovaný z dobrovoľného vstupného a darov, nemal presný časový harmonogram – trval len 12 hodín. Napriek tomu sa diváci mohli potešiť z ďalšieho site-specific počinu zoskupenia Divadlo tretej ruky. Na tajchu Vodárenská, ktorý leží len niekoľko sto metrov od centra mesta, vzniklo ďalšie originálne predstavenie s názvom *Toto nie je zlatá rybka*: „Úplne bez financií, iba s náhodnou podporou a pomocou miestnych sme zbúchali zo starých pneumatík a ekopaliet plávajúce pódium. (...) Hrali sme o tom, aké dôležité je želať si správne, pretože je veľmi nepohodlné, keď sa nám želania splnia doslovne. Traja hudobníci vyludzovali na brehu špeciálne kompozície, ozvučovali dej a ‚dabovali‘ postavy na pontóne. (...) Stovka malých LED lampičiek v balónikoch spravili z vodnej plochy trblietavé jazierko, saxofón kvílil, operný hlas rezal divákovi uši baladou o exekútoroch a dievča v kostýme s hviezdami sa nakoniec stratilo pod vodnou hladinou. A naozaj to bolo magické.“⁵ Počas festivalu Kreater bolo využitých niekoľko nedivadelných priestorov na vytvorenie site-specific projektov, vizuálnych projekcií, inštalovanie výstav a hudobných koncertov.

⁴ JAKUBOVÁ, K. – DROMOVICH, M. – HAJDUČÍKOVÁ, V. – HAVRAN, D. *Kosmopol. Ako sa tvorí imaginárium*. Banská Štiavnica : Vlnoplocha, 2022, s. 10.

⁵ Tamže, s. 11.

Nasledujúcich pár rokov žili opustené budovy ďalej svoj vlastný príbeh, až kým sa im v roku 2016 skupina prisťahovaných nadšencov nepodujala vdýchnuť život československým divadelným festivalom Vlnoplocha. Dramaturgičky tohto podujatia Klára Jakubová a Mila Dromovich sa rozhodli zamerať festival tiež na site-specific tvorbu. Buď sa prizvané inscenácie preniesli do konkrétneho priestoru, ktorý korešpondoval s ich témou, alebo sa predstavenie (minimálne jedno) vytvorilo priamo v niektorej z prázdnych budov, prípadne v exteriéri. Každý doterajší ročník Vlnoplochy bol tematicky zameraný: Dobré zlo a zlé dobro. Hranicou som JA (2017), 100 rokov spolu (2018), Nežná 89 (2019), Sci-fi (2020), Happy end. Koniec dobrý, všetko dobré (2021), Recyklácia (2022).

Pozvanie participovať na festivale prijali výrazné osobnosti českej a slovenskej divadelnej tvorby, ktoré zasadili svoje inscenácie do atypických, väčšinou zabudnutých a spustnutých priestorov. Sláva Daubnerová situovala svoju inscenáciu/performanciu *Cely* do legendárneho hotela Metropol. (Pohostinstvo hotela so živou hudbou bolo druhým domovom pre mnohých „štamgastov“ ešte v osemdesiatych rokoch minulého storočia.) Ten istý priestor využilo aj divadlo SKRAT s predstavením *Extrakt a náhrady*. Divadlo Na peróne s inscenáciami *Dno* a *Na stáž!* a divadlo Feste s inscenáciou *Display of the shame* oživilo priestory Spojára, bývalého objektu telekomunikácií a zubného strediska (v druhej polovici 20. storočia), ktoré tam dodnes zanechalo pachovú stopu. Predstavenie *O hezkých věcech, které zažíváme* prenieslo divadlo Masopust do vystahovaných učebni a chodieb Strednej priemyselnej školy baníckej (pôvodne Katolíckej gymnázium premenované na Štátne reálne gymnázium Andreja Kmeťa, kde do školských lavíc zasadli aj Július Pántik a Gustáv Valach). Scénické dielo *Krásna a hnus* zoskupenia Med a prach doslova oživilo štiavnický dom smútku Fraunberg, bývalý kostol Panny Márie Snežnej.⁶

Vlnoplocha vyprodukovala aj niekoľko jedinečných site-specific projektov vytvorených pre konkrétne miesto. Zlikvidovanú výrobnú halu národného podniku Pleta⁷ obsadilo na pár dní profesionálne umelecké

6 Blížšie: <https://www.vlnoplocha.sk>.

7 Pleta bola v druhej polovici 20. storočia najväčším pletiariským závodom na výrobu pleteného oblečenia a doplnkov v Československu. Bola chlebobdarcom mnohých štiavnických rodín. Muži baníci pracovali v n. p. Rudné Bane, hutníci v n. p. Kovohuta a ženy v n. p. Pleta. Pohľadnejšie zamestnankyne alebo učnice a ich urastení manželia mohli zažiariť aj si privyrobiť modelingom počas pravidelných módných prehliadok. Produktivita podniku rástla úmerne s dopytom. Za prvý polrok roku 1978 zaznamenala výroba viac než tri milióny kusov výrobkov, ktoré sa bežne

zoskupenie FysioART. Základný súbor doplnený dobrovoľníkmi z radov študentov herectva vytvoril v réžii Hany Strejčkovej neopakovateľný projekt *P(leta)*, v ktorom prepojili spomienky pamätníkov, dokumentačný materiál objavený v skladoch, spolu s vlnami a úpletmi, zapadnutými pod hrubou vrstvou prachu. Súhra autentických materiálov s atmosférou priestoru, s poetikou pohybu a s nostalgickým zvukovým podfarbením zanechala (nielen) v srdciach Štiavničianov hlboký dojem.

Úsmevná groteska *Pes, ktorý sa hral na Boha*, inšpirovaná rovnomennou moralizujúcou poviedkou od Dina Buzzatiho, o obyvateľoch mestečka, ktorí stratili vieru, ale vďaka psovi (alebo skôr vďaka fáme, ktorá sa šírila o psovi) začali konať dobro a obrátili sa k Bohu, vznikla ako štvrté „štiavnické“ dielo Divadla tretej ruky. Premiéra sa konala na nádvorí Banského domu, ktorý v minulosti slúžil ako pivovar a sladovňa. Tvorcovia predstavenia opäť potvrdili, že sú majstrami vo svojej práci. Scénické využitie potenciálu obdĺžnikového nádvorja s pavlačami, výborná scénická hudba, režijské nápady, vtipné situácie, herecké výkony sa pričínili o nezabudnuteľný divácky zážitok.

Happy end inštalovaný na vodnú plochu jazera sa konal na tajchu Klinger. Tvorcovia tentokrát nemuseli „montovať“ plávajúce pódium z pneumatík a drevených paliet, pretože na hladine sú napevno ukotvené betónové pontóny ako súčasť jazera. Výtvarnú stránku si „skomplikovali“ iným spôsobom, a tým bola impozantná projekcia na padajúcu vodu vytvorenú pomocou hasičských hadíc. Tento efekt dodal predstaveniu skutočnú magickosť. Pre veľký divácky ohlas sa táto hudobná groteska o dobe pandemickej a hľadani šťastných koncov niekoľkokrát reprízovala.

Najslávnejším projektom tvorcov Vlnoplochy je však nepochybne *Kosmopol*, ktorý vznikol ako súčasť Mesta kultúry 2019. Záujmu širokej verejnosti sa tešil nielen vďaka zvučným hereckým menám a mediálnej kampani; uznanie za vytrvalosť a náročný tvorivý proces od zrodu myšlienky až po jej úspešnú premiéru si zaslúži každý člen realizačného tímu. Idea vytvoriť imerzné⁸ divadlo v priestoroch meštianskeho domu

exportovali do krajín mimo socialistickej zóny, ako napríklad Švajčiarsko, Francúzsko, Rakúsko, Švédsko, Fínsko, Nemecká spolková republika a iné. Blížšie: <https://www.scd.sk/osobnost/pleta-banska-stiavnica/>.

8 Imerzný, z angl. immersive – ponorený, vnorený, pohlcujúci, vtahujúci. Hoci sa na Slovensku a v Čechách zaužíval preklad imerzné divadlo, variant imerzívne divadlo by bol z hľadiska divadelnej metódy korektnejšie. Blížšie: MOLNÁR, J. Imerzné divadlo na Slovensku. In *Témy na okraji záujmu?* (Ed. Karol Mišovic). Bratislava: Veda: Ústav divadelnej a filmovej vedy, Centrum vied o umení SAV, 2023, s. 57.

musela počkať na správnu konšteláciu (hviezd), za ktorej sa jedného dňa zišli etnologička Veronika Hajdučíková, dramaturgička Klára Jakubová a režisérka Mila Dromovich. Výsledkom ich stretnutia bol spoločný záujem zinscenovať fiktívnu rodinnú ságu inšpirovanú skutočnými príbehmi Štiavničianov a dejinnými udalosťami 20. storočia. Vzniku scenára trojhodinovej multimediálnej inscenácie predchádzal obdivuhodný historicko-etnologický výskum. Autorky získali podklady z archívnych dobových dokumentov a zo súkromných zbierok obyvateľov mesta (k niektorým sa dostali náhodne ich objavením na povalách štiavnických domov), ktoré faktograficky dopĺňal historik Daniel Harvan a esenciálnu rovinnu dotvárali spomienkové rozprávania pamätníkov. Chronologickú líniu príbehu rozdelili na niekoľko časových uzlov, ktoré im poslúžili ako základ pre napísanie polydrámy. Zasadit' mikropříbehy členov rodiny do jednotlivých priestorov, aby paralelne plynuli a zároveň dokopy vytvárali ucelený živý organizmus, bola nepochybne mravenčia práca. „Polydráma je dráma-púť s nespočetnými kombinačnými možnosťami, ktorá ruší akékoľvek dejové a naratívne obmedzenia a ohraničenia. (...) Ako žáner má z hľadiska výstavby asi najbližšie k reťazovej reakcii asociácií, aká sa spúšťa, keď sa myseľ intenzívne zaoberá určitou témou. (...) Táto počítačová erupcia a záplava obrazov, mien a dramatických stretov nerešpektuje nijaký sled udalostí. Až zaujatý rozprávač dokáže svojím zásahom nanútiť tomuto nekonečnému reťazcu istý poriadok.“⁹ Už pri písaní dialógov museli tvorcovia brať do úvahy presné načasovanie paralelných obrazov (pretože postavy sa často presúvali z jednej scény do inej), skombinovať ich tak, aby mechanizmus predstavenia fungoval ako hodinky a návštevník mohol autenticky zažívať aj prežívať fragmenty zo života členov meštianskej rodiny.

Svojskou atmosférou ich očarila zrekonštruovaná renesančná vila Eleuzína, mestské kultúrne centrum, ktoré otvorilo svoje dvere rôznym filozofickým prednáškam, diskusiám, koncertom, projekciám a od tohto okamihu aj imerznému divadlu. Tvorcovia *Kosmopolu* potrebovali pre polycénický divadelný priestor viac než desať stanovišť, na čo bola Eleuzína so záhradou ako stvorená. Hneď po úvode sa mohol di-

vák sám rozhodnúť, ktorú miestnosť navštíví a ktorú dejovú líniu bude sledovať. Mohol sa usadiť v jedálni a preniesť sa v čase ako člen rodiny Szátmaryovcov, alebo sa presúvať po miestnostiach a sledovať príbehy jednotlivých postáv, alebo sa stať účastníkom púte na Kalváriu, či posediť pri tajchu Klinger (obe miesta boli iluzívne vytvorené v interiéri domu), zísť na pohárík do baru Metropol v záhrade. Od imerzného divadla sa totiž očakáva, že diváka aktivizuje, ale ponechá mu slobodu pohybu a možnosť voľby: „Práve divácka zodpovednosť za vlastný zážitok/prežitok naberá pri imerznom divadle zvrchovanú dôležitosť.“¹⁰ Imerzné divadlo povýšilo site-specific o rozmer umožniť divákovi aktívne sa vnoriť do príbehu, stať sa jeho súčasťou, dotýkať sa predmetov, komunikovať s postavami a najmä byť „dramaturgom“ svojho umeleckého zážitku: „Divák je v imerznom divadle ponorený na fyzickej úrovni do zinscenovaného sveta a zároveň je hlbokým psychickým zaujatím ponorený do fiktívneho sveta predstavenia. (...) Pre imerzné divadlo je charakteristické, že prežitok aj zážitok z inscenácie sa významovo nelen spolupodieľajú na celku divadelného diela, ale tvoria i jeho samotnú podstatu.“¹¹

Predstavenie sa hralo pre limitovaný počet návštevníkov. Niektorí z nich sa na *Kosmopol* vrátili, aby si zažili a prežili scény, ktoré zmeškali alebo ich obišli. Tí, ktorí si len plánovali dotvoriť mozaiku osudov rodiny Szátmaryovcov, to už nestihnú. Pri masívnom požiari v centre mesta v roku 2022 totiž zhorela do tla aj Eleuzína.

Domáci povrávajú, že požiar nevznikol náhodou, ale privolal ho genius loci, aby si Štiavica na istý čas oddýchla od neutíchajúcej invázie turistov a načerpala nové sily. Mesto vsadilo na turizmus, za čo dostáva ranu každým prejazdom gýčovej atrakcie v podobe dobového vláčika po vydláždených uliciach historického centra, každým novopostaveným objektom v nezastavanej oblasti mesta a okolia, každým nerešpektovaním chránenej krajinskej oblasti 2., 4. a 5. stupňa ochrany alebo každým devastovaním tajchov a banských jarkov – technických pamiatok, za ktoré bolo mesto v roku 1993 zapísané do Zoznamu svetového kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO. Keď však ulice, chátrajúce alebo zre-

9 SOBOL, J. Polydráma a dnešný homo ludens. In *Súčasná dráma a performatívny priestor: od textu k imerznému divadlu*. (Ed. Vladislava Fekete – Zuzana Uličianska). Bratislava: Divadelný ústav, 2008, s. 99 – 100.

10 MOLNÁR, J. Imerzné divadlo na Slovensku, s. 58.

11 Tamže, s. 57.

novované priestory mesta rok čo rok na pár dní zaplnia umelci, ktorých ambíciou je objavovať a zušľachťovať, prebúdzat a motivovať, odovzdávať a obohacovať a robiť radosť, vtedy Banská Štiavnica ožije a začne dýchať... umením.¹²

SUMMARY

When the Crater Starts Breathing ... by art

The beginning of the 21st century marks the comeback of metropolitan residents to the countryside in order to find a reconnection with nature. One of such retreats (not only) for young creatives has become Banská Štiavnica, a historical town situated in the centre of the Štiavnické Hills created by volcanic activity. Its genius loci has enchanted many artistic groups, which in the last two decades have contributed to a number of attractive and innovative (also) theatre projects and multi-genre festivals. Empty ruined buildings of closed factories on one side and abandoned architectural gems on the other, romantic courtyards or beautiful natural scenery provoke the use of these spaces for site-specific theatre. The organizers of the Kreater – Festival of Site-specific Art – were the first to “take up the challenge” of the town. A few years later, Štiavnica began hosting a similar festival, Vlnoplocha, which became known to the wider public thanks to the successful immersive performance *Kosmopol*. So the crater of the Štiavnica stratovolcano became a town that breathes with art for a few days every year.

LITERATÚRA

JAKUBOVÁ, Klára – DROMOVICH, Mila – HAJDUČÍKOVÁ, Veronika – HAVRAN, Daniel.

Kosmopol. Ako sa tvorí imaginárium. Banská Štiavnica : Vlnoplocha, 2022. 295 s.

ISBN 978-80-974447-0-9.

¹² Pravidelné festivaly v Banskej Štiavnici: 4 živly – Letný filmový festival, Ampliόν – Medzinárodný festival nových foriem kabaretného divadla a pouličného umenia, Cap à l'Est – Európsky festival poézie, divadla a hudby, Festival peknej hudby, Zimomravenie – Banskoštiavnický rodinný festival, Schemnitzensis – Medzinárodný hudobný festival, Bach Tribute – Festival Bachovej hudby, n:ear – Festival experimentálnej a improvizovanej hudby, Citadela – Minifestival o fenoménoch histórie, vedy, umenia a každodennosti, Vlnoplocha – Československý divadelný festival.

LICHNER, Marián. a kol. *Banská Štiavnica. Svedectvo času.* Banská Bystrica : Štúdio Harmony, s.r.o., edícia GENIUS LOCI, 2012. 256 s. ISBN 80-968547-8-X.

MOLNÁR, Jakub. Imerzné divadlo na Slovensku. In *Témy na okraji záujmu?* (Ed. Karol Mišovic). Bratislava : Veda : Ústav divadelnej a filmovej vedy, Centrum vied o umení SAV, 2023, s. 56 – 71. ISBN 978-80-224-1908-6.

SOBOL, Joshua. Polydráma a dnešný *homo ludens*. In *Súčasná dráma a performatívny priestor: od textu k imerznému divadlu.* (Ed. Vladislava Fekete, Zuzana Uličianska). Bratislava : Divadelný ústav, 2008, s. 99-105. ISBN 978-80-8190-035-8.

KONTAKT

Mgr. art. Katarína Burdová, Ph.D.

Akadémia umení v Banskej Bystrici,

Katedra dramaturgie, réžie a teatrologie FDU AU

Horná 95, 974 01 Banská Bystrica, Slovakia

email: katarina.burdova@aku.sk